

tanske regije. Pospeševanje interlokalnih povezav bi omogočilo nastanek subsidiarnih vezi med posameznimi mesti v metropolitanski regiji, ki bi svoje spore in probleme reševala na medsebojni ravni. Pri tem bi odpadla vloga države kot posrednika, ki skrbi za organizacijo medmestnih usklajevanj ter izvaja kontrolo nad sprejetimi odločitvami.

Tretje poglavje, Geografija skupnosti, je nadaljevanje drugega poglavja, saj so v njem podrobneje opisane značilnosti novih življenjskih pogojev, ki bi lahko ob ustreznih mestni politiki močno povezali prebivalce celotne metropolitanske regije. V podpoglavju Graditev skupnosti so podane še nadaljnje osnove za oblikovanje nove "metropolitanske skupnosti", ki naj bi povezala ljudi različnih ras, etnij, veroizpovedi, kultur in socialnih statusov. Po avtorjevemu mnenju heterogenost spodbuja učenje, rast, pustolovščine, zabavo in je zato potrebno načrtno "premešati" prebivalce metropolitanske regije. Frug je prepričan, da bi lahko kljub začetnim negativnim odzivom nekaterih prebivalcev do drugačnih, nezaželenih stanovanj, lahko premostili te ovire in oblikovali metropolitansko skupnost, ki temelji na spoštovanju različnosti znotraj celote. Svoj načrt mešanja prebivalcev metropolitanske regije pojasni na primeru usmerjenega razvoja nekaterih mestnih servisov (četrto poglavje), kakršna sta na primer izobraževanje in policija. Alternativni koncepti mestnih servisov naj bi omogočili izgradnjo metropolitanske skupnosti, ki bi izničila obstoječe statusne razlike med posameznimi deli mesta, ki so posledica obstoječega pravnega sistema.

Gerald E. Frug je Louis D. Brandeisov profesor prava na Harvardski univerzi in avtor različnih tekstov s področja prava. Med bolj znana dela sodi Lokalno državno pravo (2001), ki je nadgradnja knjige Oblikovanje mest - gradnja skupnosti brez gradnje zidov. V izvirniku je izšla že leta 1999 in doživela več ponatisov. Ob zaključku je potrebno poudariti, da je knjiga zastavljena nekoliko preširoko in preambiciozno, kar se kaže predvsem pri površni uporabi in analizi nekaterih ključnih konceptov. To je opaziti zlasti pri razpravi o

oblikovanju novih mestnih servisov, kjer avtor preprosto izpusti nekatere pomembne avtorje s področja urbane sociologije, ki so se ukvarjali s tovrstno problematiko. Eden izmed takih paradigmatičnih avtorjev je Manuel Castells, ki v svojih delih povezuje globalne vplive in spremembe v lokalnih skupnostih. V knjigi Urbano vprašanje (1977) pa Castells posebno pozornost nameni prav mestnim servisom kolektivne potrošnje, ki jih celo razvrsti na ekonomske, politične in ideološke sisteme.

Ob prebiranju knjige Oblikovanje mest se je potrebno zavedati, da je povezovanje tako zapletenih problematik, kot so pravo, sociologija, urbanizem in arhitektura zelo tvegano početje, zaradi česar mora biti avtor še posebej pazljiv, da ostane dovolj prepričljiv in jasen. Kljub temu, da je knjiga sestavljena iz štirih člankov, ki so bili prvotno objavljeni v različnih publikacijah s področja prava, delo ostaja dokaj pregledno, jasno in zanimivo za branje. Pri tem velja še posebej izpostaviti Frugove "utopične poglede" na načrtno oblikovanje mešanih lokalnih skupnosti. Da bodo podani načrti težko uresničljivi, se zaveda tudi avtor, ki v zaključku knjige poda zanimiv monolog in samega sebe sprašuje o možnih problemih, na katere bi lahko naleteli med oblikovanjem novih urbanih skupnosti. Ne glede na ovire Frug ostaja optimist in kaže na primer urbane strukture Portlanda, kjer je poskus preobrnitve negativnih trendov suburbanizacije uspel v največji možni meri.

Branko ILIČ

William J. Baumol

The Free-Market Innovation Machine. Analysing the Growth Miracle of Capitalism Princeton University Press, Princeton 2002, str. 318, \$ 35 (ISBN 0-691-09615-5)

V jedru knjige, vsebinsko razdeljene na tri dele, je zavračanje konvencionalnega pogleda na kapitalizem, ki da s cenovno konkurenco prispeva k povečevanju gospodarske rasti in družbene blaginje. Baumol nasprotno vidi necenovno konkurenco skozi ino-

vacije, zakoreninjeno že v Schumpetrovi teoriji ekonomskega razvoja in poslovnih ciklov, kot dejansko gonilo rasti kapitalističnih gospodarstev. Argumentacija te teze izhaja iz svojevrstnega Baumolovega razumevanja inovacij in procesa inoviranja kot "rutinizirane" dejavnosti, tj. sistematične, nenehne in standardizirane aktivnosti, ki jo velike korporacije uporabljajo kot osnovno konkurenčno orožje za vzdrževanje konkurenčnosti pred rivali.

V prvem delu avor prikaže mehanizem rasti kapitalističnega gospodarstva, katerega predpogoji so: oligopolna konkurenca med velikimi in visoko tehnološkimi podjetji; rutinizacija inoviranja kot stalne dejavnosti teh korporacij; produktivno podjetništvo podjetnikov, bolj spodbujenih k produktivnemu inoviranju kot k akumulaciji monopolnih profitov "iskalcev rent"; pravilo zakona (rule of law) z uveljavljanjem pogodb in imunizacijo lastnine pred arbitrarnim izkoriščanjem; in prodaja oziroma izmenjava tehnologije, tj. iskanje priložnosti za dobičkonosno prostovoljno razširjanje inovacij (patentirana inovacija je lahko t. i. input "ozkega grla") ali njihovo licenciranje neposrednim konkurentom, zavedajoč se izmenjave oziroma konflikta med inoviranjem in hitrim razširjanjem (transferom) inovacij. Že uvodoma (v tretjem delu pa analitično) poudarja, da se proces kapitalistične rasti, kot ga sam razume, kljub učinkom prelivanja (spillovers - npr. "distributivne eksternalije kreativne destrukcije" povzročajo nadoptimalno investiranje v inovacije) vsaj v modernih družbah s prevlado pravila zakona bolj približa pogojem ekonomske učinkovitosti, kot se običajno razume.

Konkurenčni tržni pritiski silijo podjetja k integraciji inoviranja v svoje procese rutinskega odločanja, standardizacije in maksimizacije profita, pri čemer je investiranje v raziskave in razvoj (RR) le ena od investicijskih opcij, rezultati RR procesa pa - tako kot blago v Marxovih ali tehnični koeficienti v Sraffovih reprodukcijskih modelih - le vmesni vložki (inputi) v proizvodnjo drugih izlozkov (outputov) imetnika patenta in drugih podjetij. Pojem inovacija je razumljen v Schumpetrovem smislu, predvsem kot heterogeni proizvod "par excellence",

rutinizirano inoviranje pa - kot predvidljivejši, birokratsko kontrolirani proces (za zmanjšanje RR rizikov) - dopolnjuje neodvisno naključno RR aktivnost Schumpetrovega podjetnika. S tezo o povratni zanki, da namreč inovacija spodbuja nadaljnje inoviranje in omogoča akumulacijo inovacij, konkurenca skozi inovacije, slikovito označena kot "inovacijski stroj", postane bistvena določljivka endogenega tehničnega napredka, gospodarske rasti in tudi razširjanja inovacij. Slednje so generator rasti zaradi njihovega kumulativnega značaja, značaja javne dobrine in "akceleratorja" rasti (po učinkih analognega investicijskemu multiplikatorju).

Profitni mehanizem vodi podjetja k rutinizaciji inovacij, ta pa povratno k omejitvi dobljenih (pričakovanih) dobičkov, tj. k ničelnim ekonomskim (monopolnim) ali kvečjemu normalnim konkurenčnim dobičkom v razmerah popolnoma prostega vstopa v panogo oziroma popolnoma tekmovalnih oligopolnih trgov. Pri tem avtor navaja nekatere konkretne primere podjetij oziroma panog z rutinizacijo RR in načine njene menedžerske (birokratske) kontrole - npr. skozi določanje proračuna RR oddelka in ciljev inoviranja. Trdi, da današnji fiksni nepovratni RR stroški vplivajo na bodoče pričakovano število in pomen inovacij, izhajajočih iz RR. Avtor z grafično marginalistično analizo prikaže model oligopolne RR tekme, izhajajoč iz Sweezyjevega modela oligopola s prelomom krivulje povpraševanja, poimenovan kot "model zobatega kolesa" (ratchet model), ki prisiljuje korporacije h kontinuiranemu sledenju povečevanja investicij v RR prvega podjetja. Hkrati ugotavlja, da je takšno tekmo mogoče pojasniti tudi skozi teorijo iger (zapornikova dilema). V nadaljevanju prikaže sofisticiran matematični model "tehnološkega konzorcija" kot načina prostovoljne izmenjave tehnologije, ki ob priznavanju možne nestabilnosti članom prinaša vzajemne koristi in v končni fazi večjo družbeno blaginjo.

V drugem delu Baumol vgrajuje koncept rutinizacije inovacije v prevladujočo mikroekonomsko teorijo, povezujoč ceno in povračilo investicije v inovacijo. Učinke procesne in produktne inovacije na ravnotežje oli-

gopolnega podjetja prikaže z marginalistično in komparativno statično metodo analize. Dokazuje tudi tezo, da procesna inovacija znižuje optimalno ceno proizvoda, produktna pa jo bodisi zvišuje bodisi znižuje (z implikacijami za družbeno blaginjo). Pri tem zanemarija ali nemara spregleda možnost, da produktna inovacija lahko sploh ne vpliva na ceno, če pomeni le manjši premik krivulje povpraševanja po blagu oligopolista, kot implicirata denimo model oligopola s prelomljeno krivuljo povpraševanja ali postkeynesianski model oligopola načrtovanih kapacitet, s katerima običajno razlagamo stabilnost oligopolnih cen. Baumol oligopolno konkurenco v ekonomiji rasti opisuje kot model tekmovalnega trga, kjer podjetja kontinuirano inovirajo in dobivajo le normalne dobičke. Tedaj pa se postavlja vprašanje pokrivanja fiksnih nepovratnih stroškov za RR. V zvezi s tem sklepa, da konkurenčni pritiski inovativna oligopolna podjetja silijo v izvajanje diskriminacije cen, sicer ne bi mogla povrniti svojih kontinuiranih izdatkov za RR. Baumol namreč dokaže na prvi pogled presenetljivo tezo, nasprotno prevladujoči mikroekonomski teoriji, da prost vstop pospešuje diskriminacijo cen, podjetje, ki jo izvaja, pa je prevzemnik in ne oblikovalec cene, saj ceno "izbira" potreba po preživetju v konkurenčnem okolju, ne pa menedžment podjetja (str. 171). Rutinizacija inovacij dopušča tudi možnost določitve optimalnega časa za vpekljavo novega proizvoda ali postopka, kar prikaže z matematično analizo in formalizacijo modela, ki sicer zahteva bolj poglobljeno branje, zato pa bralcu nudi odgovor na vprašanje, ali je v oligopolni RR tekmi bolje biti inovator ali imitator. Avtor kot alternativo prevladujoči mikroekonomski teoriji postavlja teorijo ekonomske regulacije podjetij, ki omogoča t. i. paritetni ali tudi indiferenčni princip cen za določanje ekonomske učinkovite tehnološke licenčnine, tj. cene, po kateri lahko konkurenčni ponudniki končnega proizvoda kupijo patent (oziroma "input ozkega grla" v Baumolovi terminologiji). Ta cena v splošnem ni enaka tisti, ki bi maksimizirala profit imetnika patenta, kar avtor dokazuje z grafično in matematično analizo.

V tretjem, krajšem makroekonomskem delu knjige avtor najprej poda kratek zgodovinski pregled možnosti nastajanja inovacij v ekonomskih sistemih držav do 18. stoletja, ki so večinoma dušili inoviranje, v primerjavi z naglim razvojem in rastjo kapitalističnih tržnih ekonomij zaradi kontinuiranega inoviranja. Nato se spusti v makroekonomsko preučevanje silnic hitre gospodarske rasti teh ekonomij s prikazom modela "povratne zanke" endogenega inoviranja. Ta model, ponovno matematično formaliziran, se po njegovem mnenju razlikuje od "ahistoričnih" (rikardianskih) neoklasičnih modelov predhodnikov (npr. Sollowa ali Romerja) v endogenizaciji in večji stopnji eksplicitnosti obravnave procesa inoviranja z večjim osredotočanjem na moč pritiskov konkurenčnih tržnih silnic kot na akumulacijo človeškega kapitala, pridobljenega z učenjem. Baumolov model torej implicira, da sta RR in stopnja rasti produktivnosti sočasno določeni in endogenizirani spremenljivki. Prva vpliva (z določenim odlogom) na stopnjo bodoče gospodarske rasti, ta permanentna rast pa povratno vpliva na obseg rutiniziranega RR procesa; ali v jeziku kumulativne vzročnosti: inoviranje pospešuje nadaljnje inoviranje, tako da se konkurenca, inoviranje in mednarodna menjava v globalnem okolju vzajemno pogojujejo.

Knjiga priznanega ameriškega ekonomista vsekakor ni le formalizirani prikaz mikro- in makroekonomskih implikacij rutinizacije inovacij za konkurenco in gospodarsko rast. Predvsem je analiza moči konkurenčnega mehanizma, vgrajenega v sodobno kapitalistično ekonomijo, ki vodi v kontinuirano inoviranje in gospodarsko rast.